



۲۰۱۹/۴/۹

داکتر عبدالرحمن زمانی



## پیرامون موضوع پیشنهاد متارکه و تبلیغات سو انگلیس ها در سایت فارسی بی بی سی

### (قسمت اول)

تجلیل با شکوه از صدمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان به عنوان یک رویداد و دستاورد مهم و پر افتخار تاریخی و بزرگداشت از مبارزات و قربانی های نیاکان ما در راه استقلال، آزادی و ترقی بخصوص از طرف نسل جوان که بزرگترین بار ناهنجاری های اوضاع امروزی کشور را بدوش میکشند، بدون شک تأثیرات مثبتی در تقویه روحیه ملی و حس وطن دوستی و همبستگی مردم ما داشت.

گر چه در چند سال اخیر با نشر آثار جدید تحقیقی، خاطرات شخصی و بازنگری تاریخ معاصر کشور، بخصوص دوره مهم، کوتاه و پر از فراز و نشیب امانی قسمتی از حقایق تاریخی از جعلیات و افسانه ها جدا شده اند، اما در عین حال شاهد تلاش های آگاهانه و نا آگاهانه زیادی هم بوده ایم که بنا بر انگیزه های مختلف نه تنها دست آورد های حصول استقلال کامل افغانستان و جنگ سوم افغان و انگلیس را کم ارزش و یا بی ارزش نشان دادند، بلکه خواستند تا به استناد بر تبلیغات زهرآگین دستگاه های استخباراتی انگلیس نه تنها به ترور شخصیت غازی امان الله خان و یاران وفادارش پردازند، بلکه قدم فراتر نهاده جعلی بودن نام افغان و افغانستان را نیز عنوان کنند.

با فرارسیدن صدمین سالگرد استرداد استقلال، ما همچنان دیدیم که دستگاه های تبلیغاتی و حلقات و افراد مشخص در کمین نشسته، یکبار دیگر فرصت و بهانه یافتند تا با بازیخس ادعا های قبلی شان جعلیات و افسانه ها را با حقایق تاریخی در آمیخته و ذهنیت جوانان ما را مغشوش سازند. درین راستا میتوان از طرح موضوع پیشنهاد متارکه در جنگ سوم افغان و انگلیس توسط ضیا شهریار، مامور بخش فارسی دستگاه تبلیغاتی انگلیس نام برد، که ما درین زمینه شاهد جواب و عکس العمل های دو هموطن دانشمند، محترم داکتر صاحب سید عبدالله کاظم و محترم آقای عبدالباری جهانی، هم بودیم.

### تبلیغات سو انگلیس ها در سایت فارسی بی بی سی به موضوع متارکه محدود نیست

سایت فارسی بی بی سی در صفحه مخصوص صدسالگی استقلال افغانستان با نشر مضمون بسیار کوتاهی به قلم ضیا شهریار تحت عنوان « نامه امان الله برای متارکه جنگ؛ 'نمی خواستم بریتانیا را آزرده کنم' » بدون ارائه هیچ سند مؤثق تاریخی ادعا میکند که « زیر فشار بمباران هواپیماهای بریتانیا، امان الله خان مجبور به درخواست آتش بس و متارکه جنگ شد ».

درین مضمون بسیار کوتاه (۲۳۵ کلمه ای) نویسنده همچنان به نقل از یک مورخ بریتانیایی، جنگ استقلال را بسیار بی ارزش نشان داده ادعا میکند که: "جنگ سوم افغانستان یا جنگ سوم افغان-انگلیس دقیق تر اگر بگویم یک کشمکش بود تا یک جنگ و یک ماه ادامه یافت، چند روز بیشتر از یکماه. هر دو طرف چند هزار تلفات داشتند."

قابل یادآوریست که این دستگاه تبلیغاتی در همین صفحه یک مضمون فتنه انگیز دیگری تحت عنوان « آیا ۲۸ اسد روز واقعی استقلال افغانستان است؟ » را نیز گنجانیده است که بار اول ۶ سال قبل نشر شده بود.

د پانو شمیره: له 1 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ [maqalat@afghan-german.de](mailto:maqalat@afghan-german.de)

یادونه: دلیکنی د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرو لو مخکي په خیر و لولئ

## ۱. موضوع ۲۸ اسد بحیث روز استقلال واقعی افغانستان

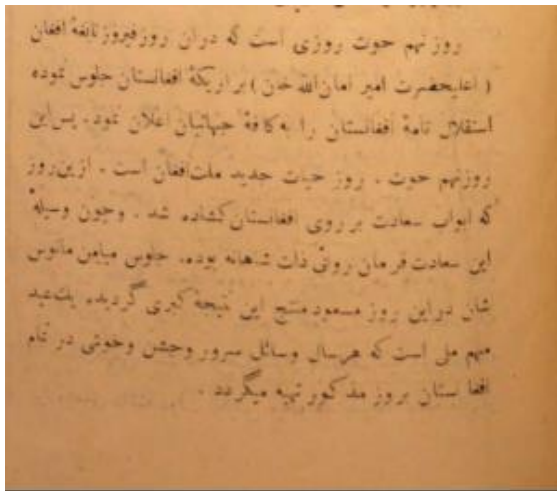
سایت نامبرده ۲۸ اسد را به عنوان سالروز استقلال افغانستان مورد سؤال قرار داده مینویسد که «سالها است که ۲۸ اسد به عنوان سالروز استقلال افغانستان از بریتانیا شناخته می‌شود، ولی زمانی این جشن در نهم حوت، ششم جوزا و پس از آن در هفته اول سنبله برگزار می‌شد... این همه اختلاف نظر در مورد تاریخ دقیق استقلال افغانستان ناشی از تحولاتی است که از آغاز تلاش‌های امان‌الله برای حصول استقلال تا تثبیت آن روی داد».

این سایت درین رابطه برای ثبوت ادعایش که گویا ۲۸ اسد روز واقعی استقلال افغانستان نیست، عکس ذیل از صفحه اول شماره ۴۶ مؤرخ ۱۲ حوت سال ۱۳۰۴ جریده امان افغان را بحیث یک سند چاپ نموده و در شرح آن مینویسد که «در زمان امان‌الله جشن در نهم حوت در پغمان برگزار میشد».



این ادعای بی بی سی کاملاً نادرست بوده و جعل و تحریف آشکار اسناد و رویداد های تاریخی میباشد. برخلاف ادعای فوق مضمون بی بی سی، جریده امان افغان از سالگرد تخت نشینی یا دستار بندی غازی امان‌الله خان صحبت میکند، نه از جشن استقلال.

برویت اسناد متعدد و مؤثق، مراسم رسمی دستار بندی یا تاجپوشی غازی امان‌الله خان به تاریخ نهم ماه حوت ۱۲۹۸ در مسجد جامع عیدگاه انجام یافته بود. در عکس فوق نیز به وضاحت خوانده میشود که «(روز نهم حوت) یا "عید جلوس با استقلال اعلیحضرت غازی" که با سالگرد دستار بندی یا تخت نشینی و جلوس ارتباط دارد، نه جشن استقلال».



چنانچه در پراگراف دوم همین صفحه که عکس آنرا از آرشیف خودم درین جا نشر میکنم در باره روز نهم حوت میخوانیم که «روز نهم حوت روزی است که در آن روز فیروز نابغه افغان (اعلیحضرت امیر امان‌الله خان) بر اریکه افغانستان جلوس نموده استقلال نامۀ افغانستان را به کافه جهانیان اعلان نمود».

درین جا اشاره به مراسم رسمی دستار بندی یا تاجپوشی روز نهم حوت سال ۱۲۹۷ مطابق با ۲۸ فبروری ۱۹۱۹ میباشد که در آن غازی امان‌الله خان استقلال افغانستان را اعلام کرد و گفت « وقتی که ملت بزرگ من تاج شاهی را بر سر من نهاد، من عهد بستم که بایستی دولت افغانستان مانند سایر قدرت های مستقل جهان در داخل و خارج کشور آزاد و مستقل باشد. ملت افغانستان در داخل کشور آزادی کامل داشته از هرگونه تجاوز و ظلم مصئون و مردم فقط باید مطیع قانون باشند و بس».

د پانو شمیره: له 2 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ [maqalat@afghan-german.de](mailto:maqalat@afghan-german.de)

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ

کار اجباری و بیگارد تمام رشته‌ها ممنوع و ملغی است. حکومت ما در افغانستان اصلاحاتی خواهد نمود که ملت و مملکت ما بتواند در بین ملل متمدن جهان جای مناسب مقام خود را حاصل نماید. من در اجراءات امورکشور مشورت را به حکم و شاور هم فی الامر رهبرقرارخواهم داد».

## ۲. کوشش انگلیس‌ها برای بی‌ارزش جلوه دادن جنگ سوم افغان و انگلیس

طوریکه قبلاً ذکر شد، سایت بی بی سی جنگ استقلال یا جنگ سوم افغان و انگلیس را، برخلاف شواهد و اسناد تاریخی، کم‌اهمیت نشان داده حتی آنرا جنگ ندانسته و یک کشمکش سرحدی میگوید. در حالیکه افغانستان بحیث یکی از نخستین کشورهای شرقی که در تاریخ معاصر جهان استقلال کامل سیاسی اش را بدست آورد، به پرستیژ و حیثیت امپراتوری انگلیس صدمه شدیدی وارد کرد. استقلال افغانستان برعلاوه آنها را با دو مشکل بزرگ مواجه ساخت. مشکل اول آنها مجادله با ذهنیت و احساسات ضد انگلیسی مسلمانان جهان و خصوصاً مسلمانان هند بریتانوی بود، و مشکل دوم شان ضرورت جلوگیری نفوذ روس‌ها و انتشار نظریات بلشویکی که برای آن به یک افغانستان حائل و بفر ضرورت داشتند.

روزنامه انگلیسی زبان هندی Statesman (زمامدار) کلکته، به تاریخ ۱۸ نومبر ۱۹۱۹ نوشت که «افغانها بدون هیچ تردیدی برنده شدند. افغانها حالا هم سرکش و متمرد هستند، حالا هم انقلابیون هندی را پناه میدهند، حالا هم با بلشویک‌ها مناسبات خیلی دوستانه دارند، و حالا هم در سرحدات مامصروف تحریک نزاع میباشند. تمام بحث‌های پیچیده لاردر کوزن [وزیر امور خارجه] این حقیقت ساده را پنهان کرده نمیتواند که حکومت هند هم عملیات جنگی را درهم و برهم کرد و هم مذاکرات صلح را خراب کرد. کنترل مناسبات خارجی افغانستان را نباید فردای حمله آنها تسلیم میکردیم».

به عقیده مقامات هند بریتانوی امضای قرارداد صلح، بدون شک برایشان، بسیار رضایت بخش بود. اما برسمیت شناختن استقلال افغانستان در لندن ایجاد سردرگمی کرد. عده زیادی از انگلیس‌ها میپنداشتند که سیاستمداران آنها چیزی را از دست دادند که برای بدست آوردنش مردان شان جان هایشان را از دست داده بودند، و آن کنترل افغانستان بود (1).

روز کیپل به تاریخ ۴ جون به نایب السلطنه نوشت «امان الله آتشی را افروخته است که خاموش کردن آن برای ما بسیار دشوار خواهد بود (2)».

در پارلمان انگلستان لاردر سیدنهم Lord Sydenham گفته بود «چیزی که بر من تأثیر ناگوار دارد، برخورد فاتحانه است که افغان‌ها در همه این مدت از خود نشان میدادند». مونتیگو در مکتوبی به نخست وزیر پیشنهاد کرد که نایب السلطنه چلمسفورد را از عهده اش برکنار کند، وی حتی مسوده مکتوب برطرفی چلمسفورد را آماده ساخت، اما آنرا نفرستاد.

1 . Stewart, Rhea Talley (1973) (آتش در افغانستان) ، ص ۹۵.

2 . همانجا، ص ۹۶.

د پانو شمیره: له 3 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنیت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ [maqalat@afghan-german.de](mailto:maqalat@afghan-german.de)

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ

انگلیس ها با درک تجارب ناکام و مصیبت بار گذشته شان نه به آسانی غازی امان الله خان را تعویض و حکمران دلخواه خود را نصب کرده میتوانستند، و نه هم نزدیکی افغانستان را به روسیه بلشویکی تحمل کرده میتوانستند. لذا دست به توطئه های دامنه دار زدند. چنانچه قوماندان عمومی قوای انگلیس، جنرال مونرو گفت «مناسبات سیاسی ما با امیر باید عمیقاً تغیر یابد. ما نمیتوانیم درین سوی سرحد با چشم بسته باقی بمانیم». و برای بهتر ساختن معلومات به ایجاد یک شعبه مخصوص استخبارات برای هم آهنگی فعالیت های شان در افغانستان پرداختند (3).

"براین رابسن" یکی از مؤرخین پیشتاز ارتش هند بریتانوی، با استفاده از تجربیات کاری و تحقیقاتی اش در ارتش هند بریتانوی، وزارت دفاع انگلستان و آکسفورد به کاوش مسایل مربوط به جنگ سوم افغان و انگلیس پرداخته، سعی ورزیده است بداند چرا این جنگ با وجود درگیری ۳۵۰۰۰۰ عسکر اردوی بریتانیا، پیشنهاد استعمال گاز سمی بر جنگجویان قبایلی و بمباردمان مهیج کابل، درخارج از هندوستان توجه کمی راجلب کرد و مورد علاقه دانشوران و محققین قرار نگرفت. بعضی ها ادعا دارند که حتی مؤرخین نظامی هم راجع به جنگ سوم افغان و انگلیس، نسبت به جنگ های دیگری که امپراتوری بریتانیا در آن درگیر بود، کمترین آگاهی را دارند. رابسن در مقدمه کتابش یکی از علل کم ارزش نشان دادن این جنگ را نتیجه این جنگ میداند که برای انگلیس ها دست آوردی نداشت. (4)

دولت انگلیس که سخت در نشئه پیروزی جنگ جهانی مست بود، نخست به خواسته های غازی امان الله خان ارزشی قایل نشد و حتی با زیرپا گذاشتن موازین قبول شده، به نامه امان الله خان به موقع جواب نداد. نایب السلطنه بریتانیا تا ۱۵ اپریل و جورج پنجم تا اول می ۱۹۱۹ به نامه غازی امان الله خان جوابی ندادند. وزیر دولت بریتانیا برای هند میخواست برایش اطمینان داده شود که به این جنگ ارزش بیشتر از یک برخورد سرحدی داده نشده و مثل یک زدو خورد سرحدی با آن معامله شود.

یکی از رهبران شرکت کننده این جنگ، همیلتون گرنٹ (Hamilton Grant) آنرا یکی از بی معنی ترین، دیوانه ترین و غیر ضروری ترین جنگهای تاریخ میخواند.

رابسن در حالی که با گریگوریان همنواست که "منشا پیدایش جنگ سوم افغان و انگلیس را باید در توسعه ناسیونالیسم افغانی و ازدیاد توقعات اجتماعی و سیاسی در کشور جستجو کرد" (5); علاوه میکند که ارزش کم قایل شدن به جنگ سوم افغان و انگلیس اگر از یک طرف نتیجه تکبر و نخوت انگلیس ها بود، از طرف دیگر نتیجه بی خبری شان نیز بود. چند مثال ذیل نشان میدهد که انگلیس ها ظاهراً نا آگاه و از اوضاع بی خبر بودند:

3. همانجا

4. Robson, Brian (2004). Crisis on the Frontier: the third Afghan war and the campaign in Waziristan, 1919-1920. Great Brithin, Spellmount. (بحران در سرحد)

5. Robson, Brian (2004) ، ص ۳ و The emergence of modern Afghanistan; politics of reform and modernization, 1880-1946. Stanford, California, Stanford University Press. (ظهور افغانستان مدرن) ص ۲۲۹.

د پانو شمیره: له 4 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنیت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ [maqalat@afghan-german.de](mailto:maqalat@afghan-german.de)

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ

1. در ماه مارچ ۱۹۱۹ نایب السلطنه بریتانیا در رابطه با موضوع تقاعد کمشنر عالی ایالت شمال غربی به وزیر امور دولت برای هندوستان اطمینان داد که انتظار نمی‌رود تحولات بعد از قتل امیر حبیب الله خان در کابل تأثیرات آنی بر اوضاع هندوستان داشته باشد.
2. چهار روز قبل از واقعه باغ لندهی کوتل (محاذ خیبر) و آغاز برخورد بین افغانستان و هند بریتانوی، نایب السلطنه به وزیر امور هند اطمینان داده بود که اوضاع در سرحد شمال غربی کاملاً آرام است.
3. مامورین انگلیسی اردوی افغانستان را آنقدر جدی تصور نمی‌کردند که برایشان تهدید جنگ باشد. حکومت هند بریتانوی برای تامین کانال ارتباطات در کابل نماینده یا وکیلی داشت و به او هدایت صریح داده شده بود که به کجا برود، چه کسی را ببیند و چه معلوماتی را بدست آورد. حافظ سیف الله خان وکیل انگلیس در حالی که شبکه اطلاعاتی خودش را داشت، از ارتباط با حلقه‌های خاص امیر برخوردار نبود.

جنرال جیورج نوبل مولسورت (6) (Lieutenant-General George Noble Molesworth) که در دوران جنگ سوم افغان-انگلیس به حیث معاون کندهک دوم پیاده نظام سریع الحركت سمرسیت، غونپ اول قول اردوی پشاور، در اردوی انگلیس خدمت میکرد، در مقدمه کتابش به نام "افغانستان ۱۹۱۹: گزارش جریان عملیات جنگ سوم افغان (7)" در رابطه با این جنگ اعتراف میکند که "اگر چه به مقایسه کشتار هولناک جنگ جهانی اول، این جنگ یک نمایش فرعی بود... اما در زمان عادی تنها از لحاظ تلفات، آن را میتوان در ردیف جنگ های بزرگ قرار داد". به استناد احصائیه های قبول شده، تلفات قوای انگلیسی و هندوستانی درین جنگ به شمول ۵۰۰ نفر که به اثر مریضی کولرا تلف شدند، به یک هزار و هفتصد و پنجاه و یک (۱۷۵۱) نفر بالغ میگردد (8). منابع دیگر چون پروژه تحقیقاتی غیروابسته ارقام رویدادهای نبردهای مسلحانه (9) تلفات طرف انگلیس را دوهزار (۲۰۰۰) نفر و افغان ها را یکهزار (۱۰۰۰) نفر ذکر نموده اند. مصارف حکومت هندوستان در جنگ سوم افغان و انگلیس بیشتر از شانزده و نیم میلیون پوند بود.

(ادامه دارد)

---

6. جنرال ج. ن. مولسورت یکی از جنرالان ارتش انگلیس بود که بین سالهای ۱۹۱۶ تا ۱۹۱۹ در مالتا، چین شمالی و هندوستان وظیفه داشته و مدال جنگ بزرگ را بدست آورد. وی بخاطر خدماتش در جنگ سوم افغان - انگلیس نیز مدال و تقدیرنامه ها را بدست آورده، بعداً از معاونیت ریاست عملیات نظامی و استخبارات به ریاست عملیات نظامی و استخبارات ارتقا یافت. جنرال موصوف قبل از تقاعدش در سال ۱۹۴۵ میلادی بحیث منشی شعبه نظامی India Office یا شعبه که مسئولیت اداره هند برتانوی را در دولت انگلستان به عهده داشت، ایفای وظیفه مینمود.

7. Molesworth, G. N. (1963). Afghanistan 1919, an account of operations in the Third Afghan War
8. Paul Hinson. (1996). 1919 – The Third Afghan War: An Introduction. MWAN. On the internet at [www.magweb.com](http://www.magweb.com) (sited July 11, 2007).
9. Armed Conflict Events Database (ACED) (2003)

د پانوی شمیره: له 5 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنیت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ [maqalat@afghan-german.de](mailto:maqalat@afghan-german.de)  
یادونه: دلینکني د لیکنيزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکي په خیر و لولئ